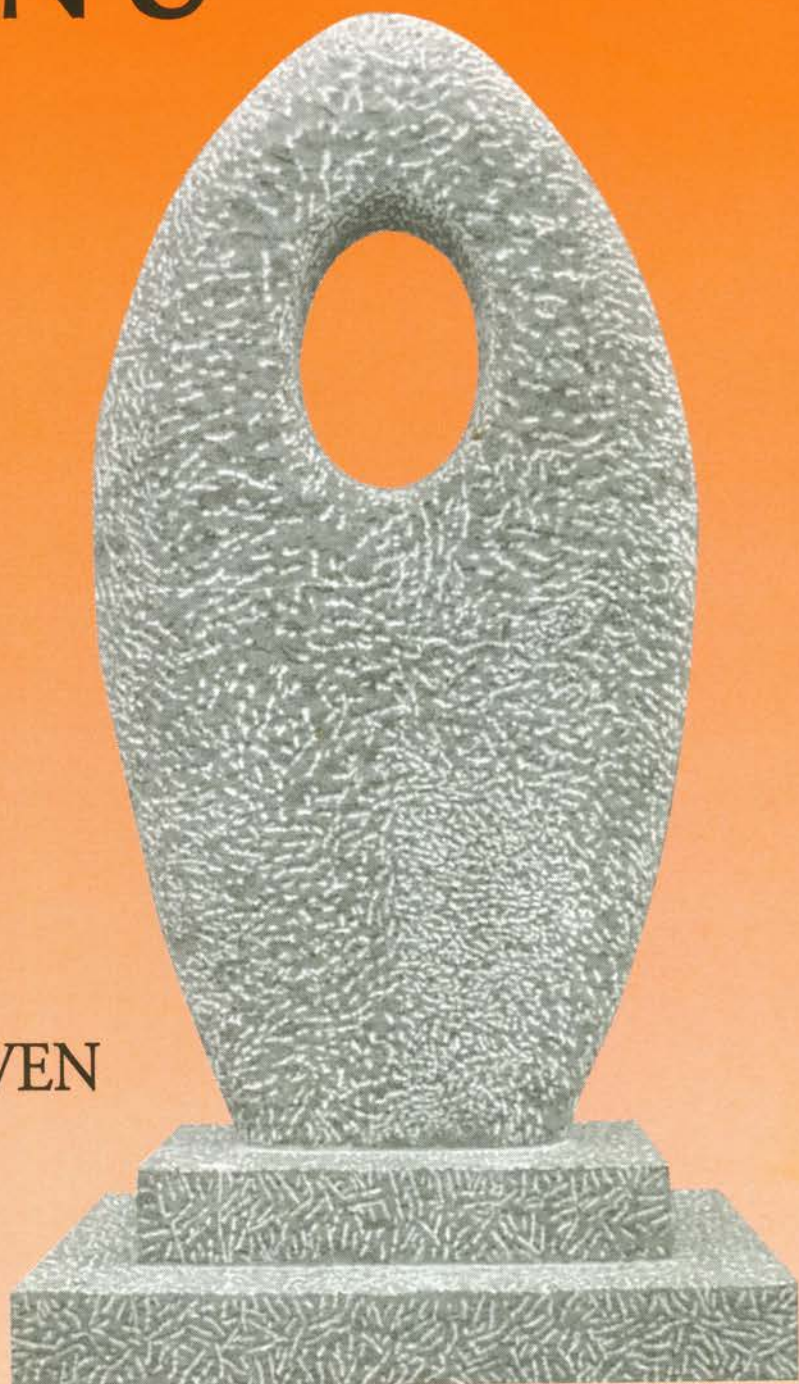

**VAN
TOEN
NAAR
NU**

AMEIDE - TIENHOVEN

1939 - 1949

VAN TOEN NAAR NU

AMEIDE – TIENHOVEN

1939 - 1949

HISTORISCHE VERENIGING AMEIDE en TIENHOVEN 1999
herdruk 2006

INHOUDSOPGAVE

Woord vooraf	3
1 De mobilisatie	4
2 10 mei 1940	6
3 De overige oorlogsdagen	8
4 Nederland zucht en steunt	10
5 De laatste vlucht van een bommenwerper	12
6 Joodse Nederlanders in ons midden	14
7 De melkstaking van '43	16
8 De spitters van Pasen	18
9 Ameide uitgekamd	20
10 Een dolle droeve dinsdag	22
11 De bevrijding	24
12 De Indië-tijd	26

WOORD VOORAF

Dit is de tweede editie van het boekje “Van toen naar nu, Ameide - Tienhoven 1939 - 1949”. Het is bestemd voor de leerlingen van de hoogste groepen van beide basisscholen. De eerste editie werd in 1999 gepubliceerd ter gelegenheid van de oprichting van het Herdenkings-monument in Ameide, dat op 4 mei van dat jaar werd onthuld. De samenstellers waren K.J. van den Assem, IJ. Verveer en P. Will.

De inhoud van het boekje bestaat uit twaalf artikelen, die een beeld geven van het leven in de jaren 1939 – 1949. De meeste hebben betrekking op de eigen omgeving: Ameide en Tienhoven. Elf artikelen zijn afkomstig uit een eerdere uitgave van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven, het in 1995 uitgegeven boek “Gedenkklink”. De tekst van deze artikelen is inmiddels tweemaal bewerkt. Het twaalfde artikel is van de hand van Indië-veteraan en oud-Ameidenaar P. van Toor.

De Historische Vereniging wil niet alleen volwassenen, maar ook de schooljeugd betrekken bij de gebeurtenissen rondom 4 mei. Dat gebeurt door bij de jaarlijkse Dodenherdenking voor een bloemenhulde te zorgen en namens de scholen een krans te leggen bij het monument. Bovendien hebben beide scholen een band met het monument. Dat houdt in dat de leerlingen er gezamenlijk voor zorgen dat het gedenkteken en de directe omgeving er altijd keurig uitzien.

Daarnaast is het de bedoeling dat we ons in de meidagen niet beperken tot louter herdenken. Het gaat er ook om dat we nadenken over wat er nu in de wereld gebeurt. De leerkrachten bevorderen dit door in deze periode aandacht te besteden aan vrede en vrijheid, discriminatie, integratie, zinloos geweld en andere onderwerpen, die in dit verband van belang zijn. De artikelen uit dit boekje kunnen hierbij als leidraad worden gebruikt.

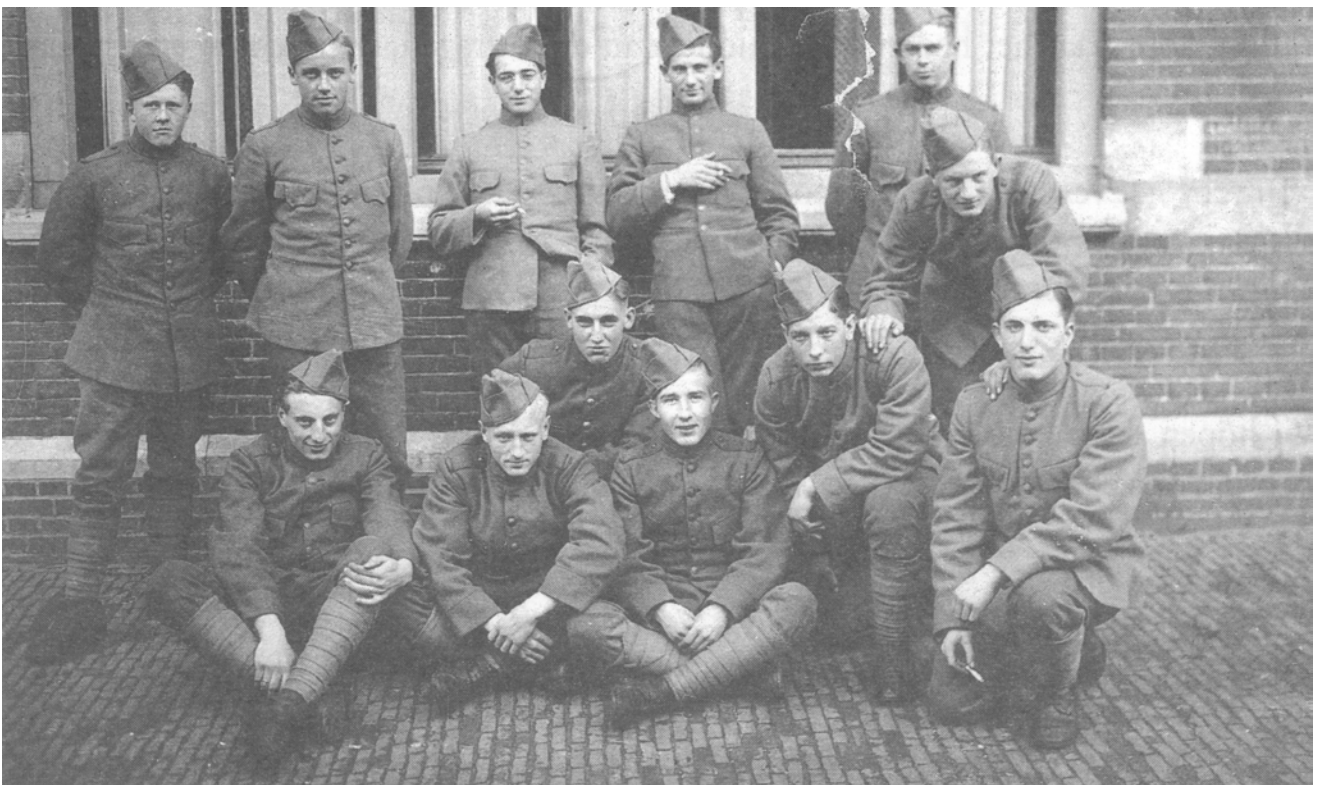
Bestuur en leden van de Historische Vereniging Ameide en Tienhoven vertrouwen er op dat deze publicatie zal worden behandeld op school en ook thuis goed zal worden gelezen.

1. DE MOBILISATIE

Op 3 september 1939 verklaarden Frankrijk en Engeland aan Duitsland de oorlog, omdat Duitse troepen Polen waren binnengevallen. Enkele dagen eerder, op 29 augustus, vlak voor Koninginnedag, begon bij ons de mobilisatie.

Er zat voor Nederland en buurland België weinig anders op dan hun militairen onder de wapenen te roepen. In ons land moesten alle dienstplichtigen van 19 t/m 35 jaar zich melden. Je kunt je voorstellen dat dit bericht veel opwinding veroorzaakte. Zeker vijftig plaatsgenoten moesten zich zonder uitstel naar hun mobilisatiebestemming begeven. Gemiddeld één op de acht gezinnen zag zo een vader of een zoon vertrekken. Sommigen waren onvervangbaar in het bedrijf. Schoolklassen zaten ineens zonder meester. Maar wat moest, dat moest.

Zo gaat het verhaal dat een stel jonge kerels juist bezig was op de loswal een schuit met kolen te lossen. Degenen die moesten opkomen, hebben de zak maar van hun rug laten glijden en zijn vliegenschlug hun zwarte gezichten gaan wassen. Uitgebreid in de teil gaan, was er niet bij. De plunjezak werd van de vliering gesleept en men hees zich in een uniform, dat weleens een enkel motgaatje vertoonde of in een ander geval een paar maten te klein bleek te zijn geworden.

Voor de kazerne in Alkmaar in 1939. Rechtsboven op de foto staat Thomas van Kekem, die in de vroege morgenuren van de 10^e mei al sneuvelde.

Die pakken waren immers niet op de groei gemaakt. En dan die verschrikkelijke laarzen! De militairen haastten zich naar de Dam, om daar de eerstvolgende Reederibus te halen. Het moet wel een potsierlijk gezicht geweest zijn, die mannen met hun soms te krappe uniformen en die rare windsels om hun benen (“poeties”; zie de eerste foto). Die onhandige windsels waren tekenend voor de gebrekkige manier waarop het Nederlandse leger was toegerust voor de dreigende oorlog. Na een roerend afscheid zijn ze vertrokken. Wat stond hun te wachten?

Hierop volgde de herfst van de mobilisatie: een kwart miljoen mannen waren weer militair geworden en moesten onderdak hebben; duizenden paarden waren gevorderd, en auto's, die grijsgroen werden geverfd.

Pontoniers uit Dordrecht meerden in Ameide voor de wal; er volgde inkwartiering. Het Verenigingsgebouw, dat stond op de plaats van “De Hoven”, moest ontruimd worden en heeft tweemaal dienst gedaan als bivak. Een deel van het Waardhuis werd ingericht als militair tehuis.

Vroeg en heel streng viel de vorst in. Onze militairen hebben enorm veel moeite moeten doen om de Waterlinie open te houden, “open te ijzen”, noemde de legerleiding dat. De Waterlinie, die later geen enkele belemmering zou vormen voor de Duitse luchtmacht.

Na de snelle verovering van Polen is het een poos verdacht stil gebleven. Wel waren er troepenverplaatsingen in de richting van het westelijk front. De Duitsers nestelden zich in de Siegfriedlinie, terwijl hun tegenstanders zich verschansten achter de Maginotlinie. Gedurende een half jaar werd er weinig kruit verschoten. Eensklaps was er echter actie: Duitse legereenheden vielen op 9 april Denemarken en Noorwegen binnen. Op diezelfde dag nog gaven de Denen zich zonder slag of stoot over; Noorwegen bood wel weerstand, maar werd weldra onder de voet gelopen.

Opnieuw verstreek er een korte periode; Nederland was een neutraal en vrij land, maar hoe lang nog?

Ook in Ameide en Tienhoven voelde men dat er zwaar weer op til was. Allerlei tekenen die verontrustend waren, drongen tot de inwoners door, zoals geruchten over concentratie van troepen die bestemd waren om onze vliegvelden te beschermen. Versperringen werden aangebracht en sleuven gegraven op zowel brede wegen als het strand. Zo wilde Defensie voorkomen dat vijandelijke vliegtuigen daar konden landen. De waterlinie was onder water gezet en alle militaire verloven waren ingetrokken.

2. DE EERSTE OORLOGSDAG

Ameide en Tienhoven 9 mei 1940: de duisternis valt, de nacht breekt aan. Behalve voor de paar mannen van de Luchtbeschermingsdienst (die wacht hebben op de toren) en voor een van de twee dorpsveldwachters is het voor alle inwoners bedtijd. Maar velen slapen slecht: ouders, die een zoon onder dienst hebben, vragen zich af hoe 't hem vergaan zal. Echtgenotes en verloofdes zijn met hun gedachten bij de mannen die onder de wapenen zijn. Wie eveneens slecht in slaap kunnen komen, zijn tal van schoolkinderen. Nog maar één nachtje slapen en dan is het groot feest. Het is namelijk op de kop af vijftig jaar geleden dat de christelijke school is gesticht en daarom zal morgen de Nederlandse driekleur al vroeg fier wapperen. Kort geleden is er bij de pastorie een schoolfoto gemaakt. Feestliederen zijn ingestudeerd, die de leerlingen morgen zullen zingen. Ook is hun ter ore gekomen dat ze getrakteerd zullen worden op limonade met gebak. Maar het zal anders lopen.

Heel, heel vroeg in de morgen worden we wakker van een dof gedreun in de verte. Dat zwelt even later aan tot een gedaver van vliegtuigen, die laag overscheren. Haast-je-rep-je schieten we onze kleren aan en draven naar buiten om naar de lucht te kijken. Mensen drommen in groepjes samen. Nog nooit hebben we zoveel grote vliegmachines bij elkaar gezien. Is het een oefening? Neen, want ze komen zo laag over dat je militairen levensgroot in de deuropening ziet staan en je de zwarte Duitse kruisen op de rompen herkent. De radionieuwsdienst is al vroeg in de ether en spreekt van grensoverschrijdingen in het oosten van het land en meldt bombardementen uitgevoerd op een reeks doelen in het westen. Gaandeweg dringt het tot ons allen door dat het echt menens is.

En gek, als jochie van net twaalf flitst door mijn hoofd een versregel die we gisteren nog gerepeteerd hebben:

De boeken en schriften, die hebben nu vrij.

We kunnen niet werken: we zijn veel te blij.

Weg blijheid, geen vlagvertoon, wat met de teilen voor de limonade? Voor niks heb ik gister mijn beker-van-thuis klaargezet, enne... hoe moet het met de tompoezen, die in de schemer van het schoolhokje staan te wachten?

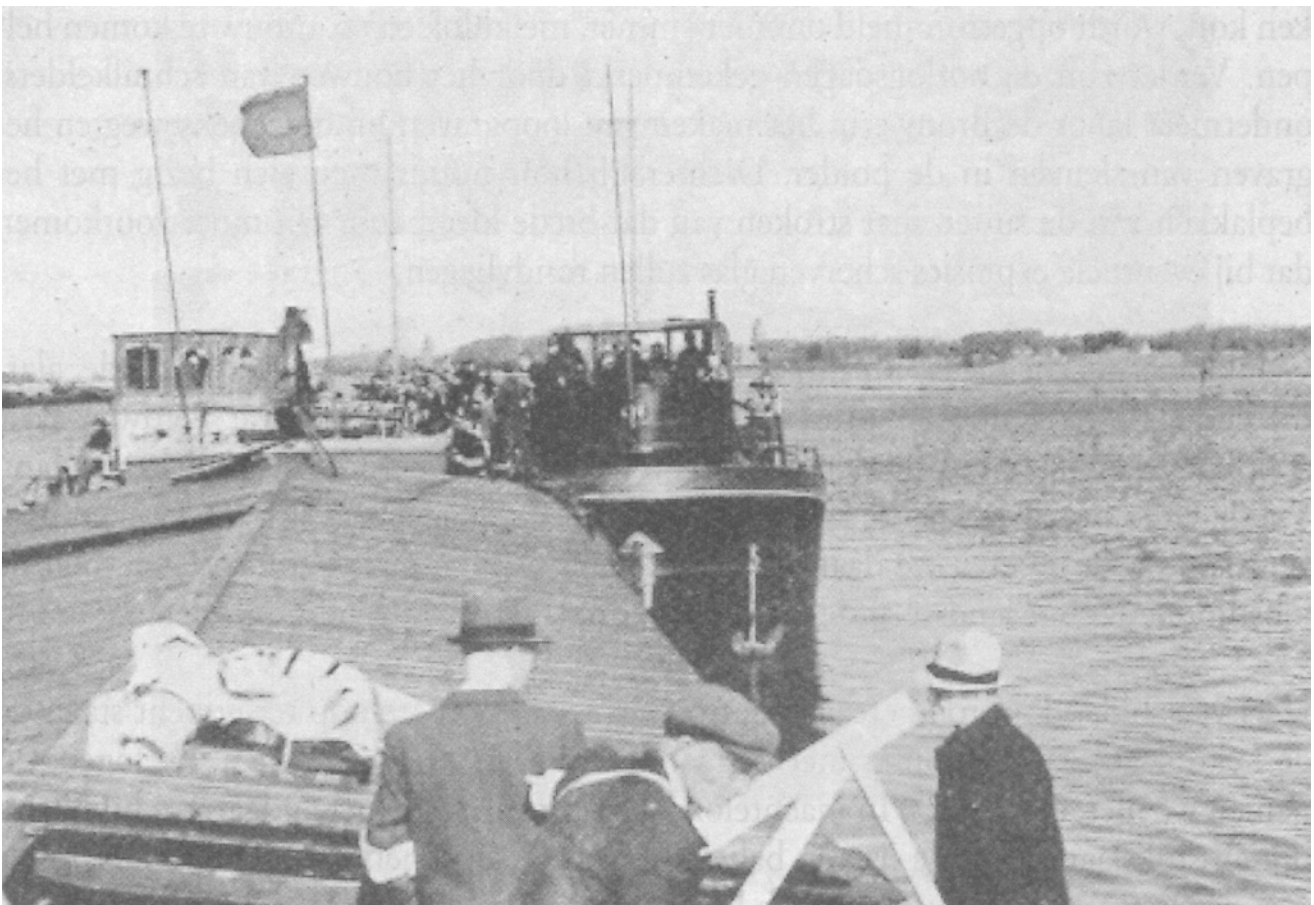
Er zit niets anders op dan die traktaties thuis te bezorgen. Achteraf bedenk je wat voor een zotte vertoning dat geweest is. Terwijl de oorlog woedt, stappen meesters en juffen, mijn broer en ik als hulpjes, op de fiets om de taartjes rond te brengen.

Met zo'n glimmende gebakkist op de bagagedrager en een lijst met adressen aan het stuur gaan we op stap. We zijn 's middags nog maar goed en wel op

pad, of een paar vliegtuigen beginnen boven Ameide te cirkelen en te schieten. Even geleden hebben we vanuit de *Liesstigt* – nu de Prinses Marijkeweg – een colonne militaire vrachtwagens over *de Sluisendijk* zien trekken. Hebben ze het daarop gemunt? Een hevig geschrokken Klaas van Oort rukt ons van de fiets en sleurt ons het erf van Piet Peterse op. In struikelende versnelling duiken we pardoes achter een heining in de brandnetels.

Wat gebeurt er? Een daverende slag weerklinkt. Het lijkt wel of de lucht splijt. Later horen we dat de colonne die juist Ameide is gepasseerd, haastig gestopt is bij slot Herlaar. De manschappen hebben een goed heenkomen gezocht in de boomgaarden onder aan de dijk. De bommen missen gelukkig hun eigenlijke doel: de legertrucks, die waren geladen met munitie. Als die geraakt waren, was de ramp niet te overzien geweest. Wel heeft één militair, toen hij haastig dekking zocht, zijn been gebroken.

Er is een krater geslagen in de Lekdijk; het Slot is niet direct geraakt, maar de luchtdruk heeft het ontwricht. De bewoners hebben, danig van streek, hun vluchtkoffer gepakt en in allerijl ander onderdak gezocht. Beduusd hebben ook twee jongetjes al hun moed en de verformfaaide tompoezen bijeen moeten rapen om daarna wat bang te moede hun tocht te vervolgen.

Wageningse evacués vanaf 10 mei onderweg

3. DE OVERIGE OORLOGSDAGEN

Twee dagen later is het Pinksteren. Een wat onwezenlijke zondag, waarop de Waarden aan weerszijden van de Lek worden overstroomd door evacués uit Wageningen. Die hebben erg spannende dagen achter de rug. Al vanaf vrijdagmiddag zijn zo'n veertienduizend mensen en huisdieren op kolen-schuiten gestouwd. Het was eerst de bedoeling in de buurt van Rotterdam te ontschepen, maar bij Schoonhoven is het konvooi blijven steken. Zonder voldoende eten en drinken, met primitieve sanitaire voorzieningen. In doodsangst bij elk opdoemend Duits vliegtuig, heeft menigeen daar tussen hoop en vrees gedobberd. Ontheemd en ontredderd! Daarop besluit de leiding de vluchtelingen onder te brengen in de dorpen langs de Lek. Zo worden ze met het weinige dat ze hebben kunnen meenemen, gezinsgewijze gedropt. Bijna ieder huis, ook in Ameide en Tienhoven, krijgt plots gezinsuitbreiding. De gastvrijheid is groot. De scholen worden gevorderd en doen deels dienst als ziekenboeg. De E.H.B.O.-ers en een enkele verpleegster met verlof stellen alles in het werk om de zieken bij te staan.

Behalve van huis en haard verdreven mensen zijn er ook dieren meegekomen. Zo her krijgen scheepsladingen koeien hun vrijheid op de Koekoekswaard. Nog herinner ik me het gebulk van de beesten, die een dag of wat niet gemolken zijn. Alles wat melken kan, wordt opgetrommeld om met emmer, melkblok en spantouw te komen helpen. Verder worden de oorlogsdagen gekenmerkt door het bouwen van schuilkelders, ondermeer langs de Brouwerij (nu de Molenstraat), het maken van loopgraven bij de Broekseweg en het graven van sleuven in de polder. Dichter bij huis houdt men zich bezig met het beplakken van de ruiten met stroken breed kleefband. Dit moet voorkomen dat bij eventuele explosies glasscherven zullen rondvliegen.

Gelukkig is het die dagen bij rinkelen gebleven. En bij geruchten, verwarrende, alarmerende, opwekkende en droeve. Wij zien die dinsdagavond wat verdwaasd de asvlokken aan komen dwarrelen van het in brand staande Rotterdam. Via de radio horen we dat de koninklijke familie en de regering zijn uitgeweken naar Engeland. Wat moeten we daar op dat moment van denken? Een dag later volgt de jobstijding dat ons land voor de enorme overmacht heeft moeten capituleren.

Heel verschillend is erop gereageerd: oververmoeide soldaten op de terugtocht staan op de Lekdijk bij garage Bouter met betraande gezichten te schreeuwen: "Gelogen; dit nemen we niet, dat nooit". In machteloze woede kunnen ze niet anders doen dan hun karabijnen stukslaan tegen de ijzeren balie en op de

straatstenen. Daarna mikken ze de restanten en de overgebleven munitie in de Lek.

Een bezorgd moedertje herademt:

“Hè, hè, dat hebben we gehad”. Daarop verzucht haar man: “O nee, het ergste komt nog”. Een rampzalig bericht bereikt de ouders van militair Thomas van Kekem in Tienhoven. Hun zoon, amper twintig jaar oud, is op de eerste oorlogsdag gesneuveld. Diepe verslagenheid alom. Thomas is in Didam ter aarde besteld en jaren later herbegraven op de erebegraafplaats op de Grebbeberg bij Rhenen.

Het bombardement van Rotterdam, dat ons land op de knieën gedwongen had...

4. NEDERLAND ZUCHT EN STEUNT

Het blijft de hele nacht van 14 op 15 mei rumoerig. Ook de Waardbewoners en hun duizenden evacués kunnen maar moeilijk in slaap komen. In alle vroegte stommelt een oud moedertje de trap op. Ze wil haar zes Wageningse gasten ondanks alle ellende goeiemorgen wensen. Struikelend koerst ze op de stoel af, die nog net een staanplaatsje heeft gekregen tussen de kermisbedden. Ze begroet de opgeschrikte slapers met de uitroep: “*Nou binne me Duitsers*”. Tegelijk ploft ze bovenop een stapel kleren en de bril, die als eerste bezettingsslachtoffer dwars doormidden breekt.

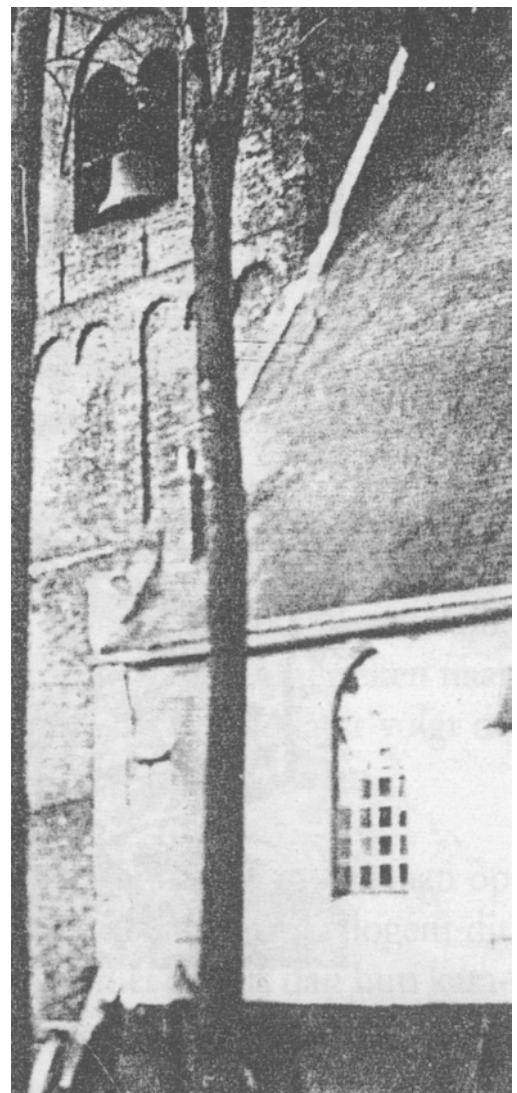
Er zal nog meer sneuvelen in de komende tijd...

Te beginnen met de postduiven, die het de kop kost. De duivenhouders moeten de pootjes van hun duiven met ring en al inleveren.

Evenzo wordt elke ‘nachtbraker’ vogelvrij verklaard. Wie zich tussen ‘s avonds elf en ‘s morgens vier uur buiten waagt, loopt namelijk de kans opgepakt en in staat van beschuldiging gesteld te worden.

Verboden worden alle politieke partijen, vakverenigingen en de omroeporganisaties. Verder bemoeit de bezetter zich met onze media. Op de Engelse zenders afstemmen mag niet meer. Die zouden vele vaderlanders aangespoord hebben om op 29 juni, Prins Bernhards verjaardag, een anjer in het knoopsgat te dragen.

Boeken en kranten komen onder censuur. Zo moeten uit schoolboekjes bladzijden verwijderd of regels zwart gemaakt worden met oostindische inkt. En wij, snotapen, maar proberen te ontcijferen wat daar wel gestaan zou hebben! Verder krijgen de scholen lijsten van liederen, die niet meer gezongen mogen worden; zelfs “te vaderlandslievende” straat- en schoolnamen worden vervangen. Elke Nederlander van vijftien jaar of ouder krijgt een persoonsbewijs, compleet met foto en vingerafdruk. Zonder toestemming vergaderen mag eveneens niet meer. De gemeenteraad en het college van B. en W. worden afgeschaft. De elektrische stroom wordt afgesneden.

De Termeise torenklok geroofd

5. DE LAATSTE VLUCHT VAN EEN BOMMENWERPER

Op de avond van 20 juni 1943 stegen zeshonderd Halifax-toestellen van een Engels vliegveld op. Zij gingen op weg om brisant- en brandbommen boven Duitsland te laten vallen. Deze bommen moesten zware vernielingen aanrichten. Na hun explosieve last geloosd te hebben maakten de vliegtuigen rechtsomkeert. Zij volgden de rivierloop van de Rijn en de Lek om naar Engeland terug te keren. Niet minder dan 42 vliegtuigen is het die nacht niet gelukt hun thuisbasis te bereiken. Eén ervan, een Halifax BB 375, werd in de buurt van Schoonhoven door een Messerschmidt 110 verrast, die het op zijn 'blinde' buik had gemunt. Daarbij raakten al direct een paar bemanningsleden ernstig gewond. Er ontstond brand aan boord. Steeds meer kregen de vlammen vat op het toestel en de zevenkoppige Canadese bemanning liep groot gevaar. Kennelijk was het vliegtuig uit de koers of de stuurinrichting defect geraakt, want in plaats van westwaarts te vliegen ging het stroomopwaarts. Brandend als een fakkel heeft het gevaarte nog even boven Ameide, Jaarsveld en Achthoven gecirkeld. Om 02.24 uur vond het bij de Galgenkrib in de Lek zijn einde. Twee inzittenden hebben het er levend afgebracht. Staartschutter Pridham en navigator Russell moeten op het laatste moment kans gezien hebben zich van het ten dode opgeschreven toestel per parachute los te maken. Zij zijn bij ons in de buurt terechtgekomen.

De 21-jarige Pridham kwam neer in een weiland op Achthoven temidden van een koppel herkauwende koeien. Hij was reeds tijdens de beschieting van het vliegtuig ernstig gewond geraakt. Toen Pridham zag dat zijn been hevig bloedde, besefte hij dat hij dringend hulp nodig had. Hij pakte de fluit uit zijn noodpakket en blies alarm. Op dit signaal kwam de Termeienaar Janus Manschot af. Die vond weldra de ongelukkige en ging subiet hulp halen. Met vier man hebben ze hem op een brancard naar dokter Van Putte op de Voorstraat gebracht. Na verbonden te zijn is hij via het Utrechtse St-Antoniuziekenhuis naar het Luftwaffe-lazarett te Amsterdam getransporteerd. Daar is zijn rechterbeen geamputeerd.

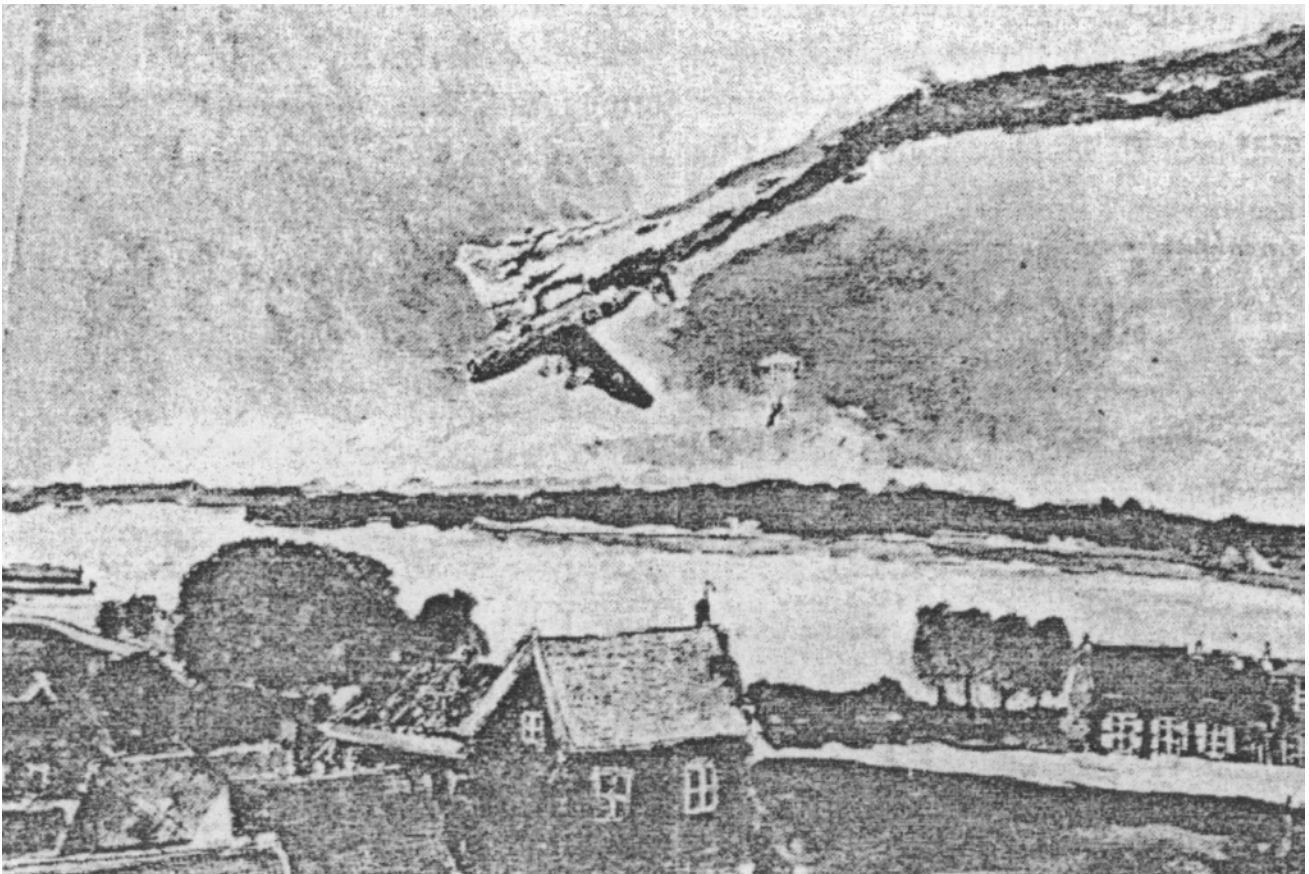
Kapitein Russell kwam heelhuids beneden en verborg zich in een griend achter de boerderij van de gebroeders Het Lam op Achthoven. Zijn parachute, gevonden door schoolkinderen, gaf een aanwijzing in welke omgeving men zoeken moest. Vriend en vijand hebben, los van elkaar, tevergeefs en met tegenovergestelde bedoelingen de polder afgestruind. Pas 23 juni 's avonds waagde de navigator het zijn schuilplaats te verlaten. Onverwachts stond hij in de deuropening van de schuur, waar de broers bezig waren om hun paard bij te

staan, dat moest veulenen. Voor de ‘verloskundigen’ goed en wel beseften met wie zij te doen hadden, was de vogel gevlogen en richting Ameide gelopen.

Op de hoek bij garage Bouter stond een groepje mannen, onder wie de burgemeester, het luchtruim af te speuren. Hoewel het spertijd was, had men zich buiten gewaagd. Er ontstond opschudding toen de mannen werden aangesproken door de gedesoriënteerde Canadees.

Omdat men geen andere mogelijkheid zag, werd besloten de navigator onder te brengen in het stadhuis op de Dam. De volgende morgen is Russell door de Grüne Polizei opgehaald en naar een krijgsgevangenkamp afgevoerd. Gelukkig heeft hij de oorlog overleefd.

In de jaren tachtig heeft men de motor van de verongelukte machine opgevist en op 4 mei 1985 is in aanwezigheid van oud-luitenant Pridham een indrukwekkend gedenkteken - met daarin de motor - onthuld. Het staat daar als litteken en als ereteken even buiten Jaarsveld langs de Lekdijk.

Deze heeft het helaas niet gehaald

6. JOODSE NEDERLANDERS IN ONS MIDDEN

Verreweg de gruwelijkste episode uit de oorlog is de mensenroof geweest, in het bijzonder de jacht op de joden. Ons land was amper bezet of de discriminatie tegen de joden begon. Weliswaar via een hele reeks van maatregelen die een sluipend karakter hadden. We hoorden de berichten uit Rotterdam en vooral uit Amsterdam, dat er borden kwamen met opschriften dat joden niet gewenst waren. Even later mochten zij niet eens meer in parken komen, geen bioscopen bezoeken, niet meer telefoneren, niet van een trein of taxi gebruik maken en nog maar bij een paar winkels hun inkopen doen. Ook nu merkten wij er hier nog weinig van, totdat zij allen verplicht waren de gele davidster te dragen.

Vanaf april 1942 zagen we de sterren ook bij ons op straat verschijnen. Ameide kende namelijk één joods echtpaar: Joppie Meijer en zijn vrouw Anna. Hij was vroeger slager geweest. Beiden waren over de tachtig en nu dreigde het gevaar dat zij weggevoerd zouden worden. Zij hebben kunnen onderduiken, maar wilden één blijven met het oude volk en zijn gegaan, helaas om nimmer weer te keren. Ries van den Heuvel uit de Broekseweg heeft het bejaarde paar op een morgen met het tentwagentje van Knelis Terlouw naar het station in Gorkum gebracht.

De jodenster verplicht

Beiden waren bepakt en bezakt. Dat mocht voor die ene keer! Vandaar zijn zij met andere lotgenoten naar het verzamelkamp Westerbork vervoerd. Kort daarop zijn ze verder op transport gesteld. De goederentrein vertrok naar Polen met als einddoel Sobibor, het kamp waar de rails ophielden. In dit concentratiekamp zijn beiden half mei 1943 van het leven beroofd.

Vanuit de voorste boerderij op de Hogewaard, die van Spek, groeide er een geregelde verbinding en uitwisseling met Groot-Ammers, waar bij het uitbreken van de oorlog veel joden woonden, van wie verreweg de meesten waren ondergedoken. Op deze wijze heeft Ameide-Tienhoven aan een behoorlijk aantal joden onderdak geboden. Maar dat deed niets af aan het trieste lot van het bejaarde echtpaar Meijer.

Tegen het einde van de oorlog is er nog een joodse onderduiker in de grijpgrage handen van de Sicherheitspolizei gevallen. Hoe dat kwam? Wel, toen men voelde dat het einde van de bezetting naderde, kwamen steeds meer

onderduikers uit hun schuilhoeken. Die waagden zich zelfs overdag op straat. Zo was het een publiek geheim dat de vreemdeling, die lange tijd bij de familie Lakerveld op de Voorstraat zijn thuis had gehad, joods was. De naam Simon Bremer stond op zijn vals persoonsbewijs, in het echt heette hij Janssen. Na een paar maanden in Nieuwpoort onderdak gevonden te hebben, kwam hij op de eerste lentedag 's middags even terug bij de familie Lakerveld. Was het verraderswerk? Plots stonden twee leden van de Feldgendarmerie in de kamer, grepen hem en voerden hem naar buiten. Een van de twee ging op weg om vervoer te regelen. De 'taxi' van Terlouw zou moeten opdraven.

Maar Bremer besloot zijn leven duur te verkopen. Hij ging tot de aanval over, rollebolde met zijn belager over straat en rukte diens ketting stuk. Het pistool bleef eenzaam op straat achter. Zelfs presteerde hij het, vrijgevochten en tierend, in de richting van het aanlegsteiger te komen, wellicht met de bedoeling om zich samen met zijn belager in de Lek te laten rollen. Vlak voor de sprong kreeg die gendarme hem opnieuw in de houdgreep, smet hem op het plankier en trapte hem waar hij maar kon. Met veel verwondingen heeft hij twee uur, geboeid en streng bewaakt, in de koets zitten wachten tot hij 's avonds is afgevoerd naar het Utrechtse huis van bewaring.

Een geluk bij een ongeluk voor hem was dat het treinvervoer Nederland-Duitsland die laatste maanden vrijwel plat lag. Wonder boven wonder zag moeder Lakerveld hem op de dag van de bevrijding aankomen op de *Sluisendijk*. Hij was op zijn klompen komen lopen uit Utrecht!

De 'taxi' van Termei

7. DE MELKSTAKING VAN '43

Waar komt de naam “melkstaking” vandaan? We moeten daarvoor teruggaan naar de crisis van 1943, die vooral het werk was van boeren en melkrijders. Samen verhinderden ze dat de melk aan de fabrieken werd geleverd om zodoende de voedselvoorziening in het honderd te laten lopen.

Opvallend is dat de grote steden hierbij verstek lieten gaan, terwijl kleinere steden en het platteland het voortouw namen.

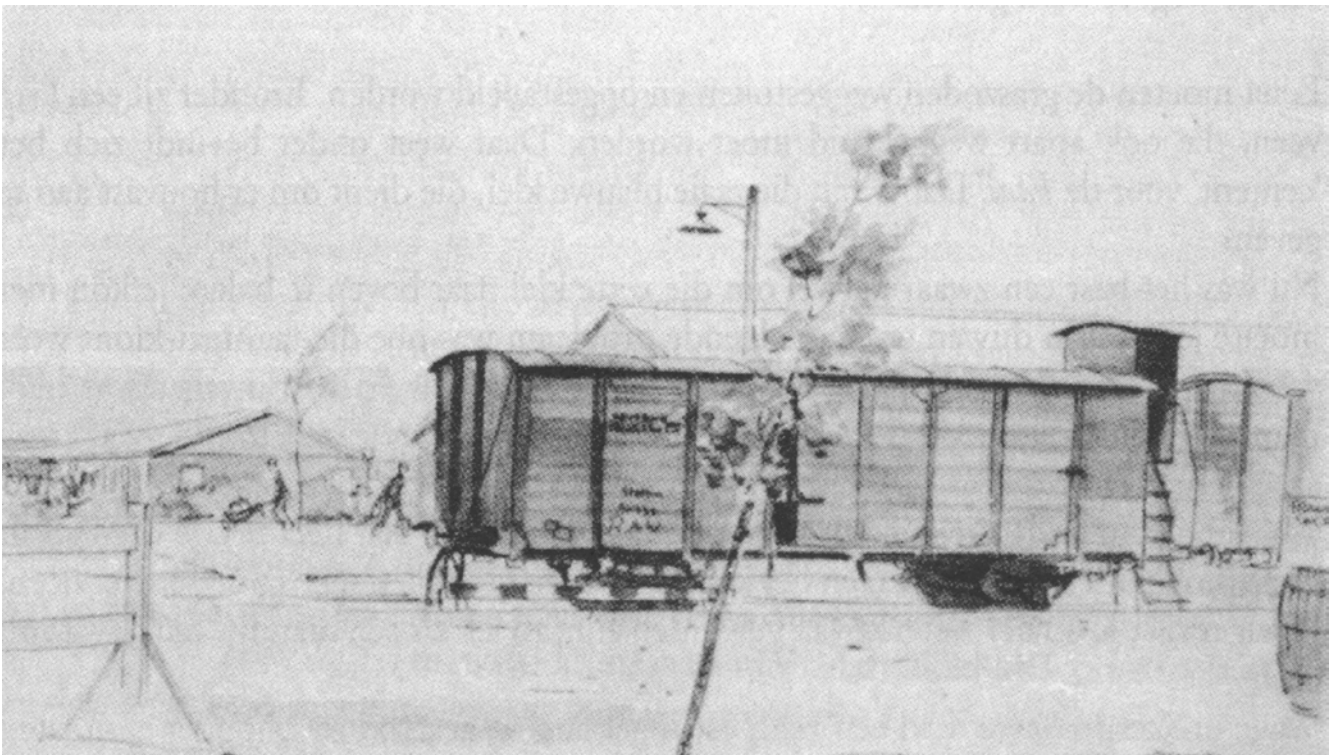
Weinige uren na de bekendmaking dat alle Nederlandse militairen, die na de capitulatie met groot verloop waren gestuurd, zich weer moeten melden, breken er overal in het land stakingen uit. Bij Stork in Hengelo komt de machinerie het eerst stil te liggen. Dit dappere voorbeeld doet goed volgen. In de Alblasserwaard volgen de scheepswerven langs de Merwede en de Noord. Ook De Vries Robbé in Gorkum en de zuivelfabrieken gaan plat. De melkrijders laten de volle bussen aan de weg staan. De boeren verkopen hun melk pintjesgewijs in hun omgeving en laten het teveel goedschiks of kwaadschiks in de sloot lopen. Iedereen kan op zijn vingers narekenen dat op deze actie verwoed gereageerd gaat worden van Duitse zijde. De verontwaardiging die deze maatregel oproept, is echter bijzonder groot. Daar komt bij de wanhoop over de vernietiging van veel wat ons dierbaar is. Begrijpelijk dat de bezetter zeer harde represailles (=vergeldingsmaatregelen) moet nemen, eer deze werkstaking onderdrukt is.

Onder de Waardbewoners vallen er ook slachtoffers, acht in totaal, van wie één in Ameide. Wat was het geval? Gerrit Roodhorst, socialist in hart en nieren en een der actiefste leden van het Parool-verzet in Zuid-Holland, is in die dagen druk in de weer om de staking uit te breiden. Zo verschijnt hij op de drempel

De ophalers van de melkbussen rijden werkeloos rond

van de mandenmakersschuur van Van Gent en roept de mandenbreiers toe: “De schuur uit en staken, net als overal”. Het merendeel geeft hieraan gehoor en trekt langs de Prinsengracht naar de Lekdijk. Tot veler ergernis wordt er op dat moment op de loswal nog een vrachtwagen geladen met manden. Maar als deze vol is, wordt de vracht er prompt af gekanteld. Elke Termeienaar die vaderlands denkt, lacht om het geval. Er valt immers geen vijand te bekennen. Onder hilariteit van de omstanders wordt de lege wagen huiswaarts begeleid. Op de Prinsengracht komt ‘t tot een treffen met de plaatselijke politie, drie man sterk. Zij zijn volkomen uit balans. Met de gummistok bewerken ze de stakers en zelfs wordt er gedreigd met de revolver. De naam van de opvallendste “omkieper”, Aart van Toor, komt de politie ter ore. Hij duikt dadelijk onder. Gerrit Roodhorst heeft zich op diezelfde avond verstopt in de grienden bij het Slot. De volgende dag is hem een fiets bezorgd, waarop hij richting Rotterdam is gevlucht. Even later zijn via het gemeentehuis beider namen plus bijzondere kenmerken geplaatst in het opsporingsregister. Dit is Gerrit noodlottig geworden. Hij is gepakt en na vele omzwervingen naar Buchenwald getransporteerd. Daar is hij helaas, kort voor de bevrijding, omgekomen.

Op 4 mei kunnen Hitlers Haagse handlangers aan Berlijn doorgeven dat de staking compleet gebroken is. Ongeveer honderd mensen laten het leven. Negenhonderd stakers worden naar Vught overgebracht. De uittocht der ex-militairen kan beginnen. Als directe represaille heeft de bezetter alle radio-toestellen verbeurd verklaard. Hij gebruikt de smoes dat de ‘emigrantenkliek van overzee’ haar landgenoten aangezet zou hebben tot verzet.

8. DE SPITTERS VAN PASEN '44

Weet je dat inwoners van Ameide en Tienhoven eens terreinen hebben bewerkt voor de vijand? Alle mannen van zestien tot en met zestig jaar moesten in de Paasdagen van 1944 grondwerk komen verrichten. Niet dat het zonder morren ging, maar het gebeurde toch. Achter de Atlantikwall, die muur van beton en staal langs de Noordzee, moest een tweede barrière komen. Niet in de vorm van een bolwerk, maar er moesten stroken land geïnuundeerd worden. Dan zou er voor de geallieerde tanks geen doorkomen aan zijn.

Er was haast geboden: de bezetter verwachtte de invasie binnen afzienbare tijd.

In veler geheugen staan de ervaringen aan die spitdagen gegrift.

Op dinsdag 4 april, vlak voor Pasen, om acht uur, zijn we met zo'n 45 lichten present, al of niet met "*schuppen en spaaien*" bewapend. Er zijn 'recruten' bij, die nog nooit zo'n schop gehanteerd hebben. Wie niet spitten kan, moet maar leren met een kruiwagen vol bagger over loopplanken te balanceren. Een enkele schrijver is ook nodig. Zo wordt een wonderlijke troep in Meerkerksbroek, in de buurt van de Heul, rechts van de weg, te werk gesteld.

Het karwei is zo in iets meer dan een week geklaard. Zelfs op Eerste en Tweede Paasdag ging het werk door en waren we warempel een bezienswaardigheid. Echtgenotes, kinderen en andere verwanten trokken naar de Zouwendijk of naar Broek om de mannen aan de kaden te zien wroeten. Die twee parallelle bedijkingen liepen dwars door de Alblasserwaard en hogerop richting IJsselmeer. Vervolgens maakten de Duitsers van de nieuwe binnenpolder een soort moeras door de boel onder te zetten. Daar zou dus geen tank, man of muis doorkomen, dachten de bezetters. Wij vonden dit wat onnozel en lachten er om, maar eigenaars van de ondergelopen stukken land lachten net als een boer met kiespijn. Die pijn is gebleven en heeft geduurd tot na de bevrijding.

Eerst moesten de graszoden weggestoken en opgestapeld worden. Eronder zat een laag veen, die ook apart weggekruid moest worden. Daar weer onder bevond zich het 'cement' voor de *kaai*. Dat is van die taaie blauwe klei, die dient om er houvast aan te geven.

Nu was het best een zwaar karwei om die vette klei naar boven te halen: je kon met moeite je spa erin duwen en het volgende probleem was hoe die klont weer van je spa af te krijgen. Daar raakte je bekaf van. Was zo'n kruiwagen vol, dan

manoeuvreerden anderen de vracht via de loopplank naar de kaden, die maar traag groeiden.

De nieuwbakken polderjongens saboteerden de zaak nogal door veel veen op de *kaai* te kruien en snel toe te dekken met "*zodsen*". Steviger zal die dijk er niet van geworden zijn, wel zo lek als een mandje, maar wat zou dat?

Wagenmaker Jo Visser had een veldpost ingericht, waar je botte schoppen kon laten slijpen en krakende of gebroken stelen kon laten vervangen. Lange rijen "werkers" wachtten geduldig hun beurt af. Alleen als er een opzichter, te herkennen aan de rijbroek en beenkappen, in de buurt kwam, veranderde het zootje ongeregeld eensklaps in een geordend geheel. Op dat moment werd er volgens de regels gespit en "*gekrooien*".

Tussen de middag kregen we wat warmes te eten. Het was meestal stampot, die we konden afhalen bij een keukenwagen. Deze vergezelde het leger grondverzetters.

De Paasdijkers aan de slag

9. AMEIDE UITGEKAMD

Daarop volgde D-day, even na Pinksteren. In onze gemeenten leken de verschrikkingen bijna voorbij en de oorlog praktisch gewonnen.

Dwargarbeiders met verlof peinsden er niet over naar hun Duitse werkplek terug te keren. Menigeen zette Radio Oranje ietsje luider, zodat de straat kon meeluisteren. Dat ging slechts enkele weken goed.

Eensklaps in de vroege morgen van zondag 25 juni 1944 overviel een troepenmacht van ongeveer driehonderd man het slapende Ameide. Onze luchtwachter Janus de Hoog heeft nog een enkele onderduiker kunnen waarschuwen. Om zes uur was het hele dorp afgegrensd en kon het uitkammen starten. Dit gebeurde aan de hand van een lijst met ruim honderd namen. De overvalstroep bestond uit manschappen van de Sicherheitsdienst (S.D.), de Wehrmacht, de Feldgendarmarie en Grüne Polizei. Geen woning werd overgeslagen. Een deel van die controleurs heeft echt wel steken laten vallen. De buit is dan ook niet zo groot geweest: drie radio's en een oude stencilmachine. Maar wat lelijker was: een twintigtal mannen werd opgebracht naar de overvalwagens op de Dam. De tweelingbroers Peet en Dirk van Toor waren bij verrassing gepakt in hun nachtverblijf bij Pieter Johannes den Hartog in de Nieuwstraat. Daar was kort tevoren een baby geboren. Bij alle drukte die deze gezinsuitbreiding met zich meebracht, was die zaterdagavond vergeten de trap naar de vliering naar boven te hijsen. Het gevolg was geweest dat het luik naar de vliering uitnodigend openstond. Toen de speurders naar binnen stormden, zag Den Hartog nog kans met zijn radio onder de arm uit de achterdeur te ontsnappen, maar de beide bovenslapers zaten als ratten in de val. Elders in het dorp moesten onder anderen drie vaders mee, van wie men de zoons niet had kunnen vinden.

Jagen op mensen

De Duitsers vertrokken tegen twaalven met hun buit, Ameide verbijsterd, vol verwarring, angst en spanning achterlatend.

De overvalwagens koersten af op de Heemraadsingel in Rotterdam, waar de S.D. zijn hoofdkwartier had. Onderweg moest Peet van Toor nog twee vellen bonkaarten zien te verdonkeremanen. Zaterdagavond had hij die bij een onderduikadres moeten bezorgen, maar daar was niets van gekomen. Zo goed en zo kwaad als dat ging, heeft hij die papieren binnen zijn jaszak versnipperd. Naar buiten gooien ging niet en zou te gevaarlijk geweest zijn: de Feldgendarmerie reed op dienstmotoren pal achter de boevenwagen. Daarom werden de snippers tussen het tentzeil en de latten verstopt.

Al spoedig mochten enkele razzia-slachtoffers naar huis terug. Ze keerden weerom met de Lekboot. Half Termei stond al op de uitkijk en als men onder de opvarenden een familielid ontwaarde, werd die met gejuich en tranen ontvangen. Uiteindelijk bleven er drie gevangenen over, te weten een onderduiker en de twee Van Tooren. Deze werden naar Amersfoort 'abtransportiert'. Daar leerden ze commandant Berg en diens beul Kot kennen. Dirk werd na zes weken Amersfoort vrijgelaten, mede door de inzet van zijn chef, burgemeester Luyendijk.

Peet kwam via het concentratiekamp 'Hinzert' bij Trier ten slotte in een Nebenlager van Buchenwald terecht.

Op 9 februari 1945 zag hij kans daar te ontsnappen. Nu eens kreeg hij wat te eten van een goeie Duitser, dan weer vond hij een brok beschimmeld brood op een vuilnishoop. Na een bewogen tocht vol ontberingen en beschietingen kwam de verstekeling per spoor met een transport doodzieke Hollanders naar Utrecht. Vandaar ging het weer te voet naar Jaarsveld. Hier heeft een oud-schoolkameraad hem met een kano overgezet naar Achthoven. Zo kwam hij, vel over been, op 14 maart weer in Ameide aan.

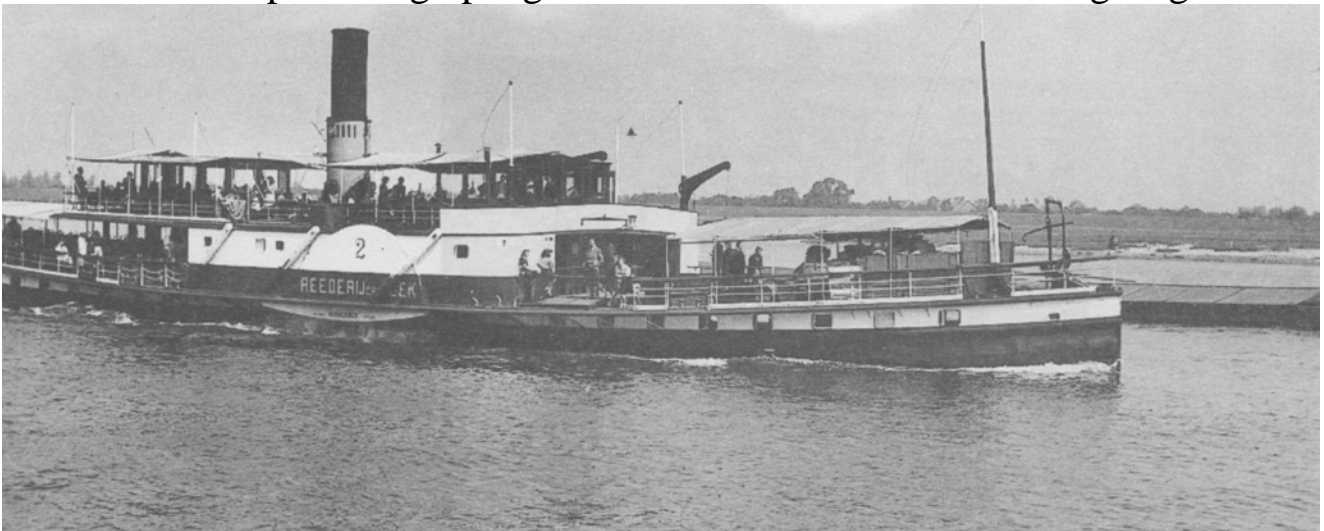

Kamp Amersfoort

10. EEN DOLLE DROEVE DINSDAG

Het is ondertussen 4 september 1944. We hebben zojuist op de boerderij van Spek op de Hogewaard het radiotoestel achter de balen stro vandaan gesleept, het stof er af geblazen en aangesloten op de clandestien afgetapte stroom. Dit geheime gedoe is elke avond vaste prik. Je oor vlak bij het toestel en maar aan knoppen draaien in de hoop, dwars door het gekraak van de stoorzender heen, alles af te tasten. Zo doende kon je proberen iets op te vangen van de berichten die Radio Oranje uitzond. “Het uur der bevrijding heeft geslagen”. Horen we dat goed? Want de snerpende stem die het grote nieuws wereldkundig maakt, is van niemand minder dan van de minister-president van het Nederlandse kabinet in Londen, Gerbrandy. Het bericht is te mooi om waar te zijn. Vind je het gek dat de volgende dag achteraf de naam ‘dolle Dinsdag’ heeft gekregen? De hele dag tuimelen de geruchten over elkaar heen, het ene nog wilder en doller dan het andere en ze worden grif geloofd. De Moerdijkbruggen gepasseerd, Dordrecht vrij. “Oud nieuws”, is het antwoord. De geallieerden hebben Rotterdam al ingenomen. In Den Haag en andere plaatsen staan al vroeg in de middag mensen met vlaggetjes in de hand ongeduldig te wachten op hun bevrijders.

De feeststemming wordt nog vergroot als ze zien hoe Duitsers en N.S.B.-ers op een schoen en een slof ordeloos oostwaarts vluchten. Pas laat in de middag wint de twijfel het. Er valt nog steeds geen geallieerde tank te bespeuren. Wel merkt men in onze omgeving dat het front zich gaandeweg noordwaarts verplaatst. Vliegtuigen voeren patrouillevluchten uit, vooral boven de grote rivieren. In de vroege middag is bij Ameide de Lekboot 6 het mikpunt. Kogels scheren rakelings langs de dekking zoekende bemanning, Eén kogel boort zich dwars door de stuurhut en treft in de machinekamer onderdeks Bastiaan Gerritsen uit Schoonhoven dodelijk. Andere kogels raken nog twee bemanning-sleden. Het schip kan nog op eigen kracht naar de Termeise aanlegsteiger

De Reederij op de Lek 2, de boot waarop Willem de Bie omkwam.

komen, waar de gewonden en de overleden machinist van boord zijn gehaald.

Om ongeveer drie uur vaart ter hoogte van het Kersbergseveer op Achthoven de zogenaamde “Pruise boot”, eens de “Prins Hendrik” geheten. Even verderop krijgt een eskader jachtvliegtuigen deze raderboot in de gaten en wordt de aanval ingezet. De kogels missen hun doel, maar ketsen wel als hagelstenen over de Lekdijk en zetten een boerderij in lichterlaaie. Bij de tweede aanval is het wel raak. In de lengterichting krijgt de boot de volle laag en vallen er slachtoffers. De stuurman manoeuvreert zijn schip de rietgors in, terwijl de roep om hulp tot in Ameide wordt vernomen. Vliegensvlug haast dokter Van Putte met een paar E.H.B.O.-ers zich naar de plaats van het onheil. Terwijl ze bezig zijn gewonden te verbinden komen de vliegtuigen opnieuw aangieren. In paniek springen vele opvarenden overboord, maar het is voor onze hulpvaardige arts al te laat: een kogel heeft zijn borst doorboord en even later is aan dit jonge leven een einde gekomen. Nimmer zullen we de aanblik vergeten: onze dokter, amper dertig, wordt op een draagbaar, bedekt met een deken, door zijn helpers huiswaarts gedragen.

Een derde ramp voltrekt zich een enkel uur later. In de buurt van Ammerstol heeft de Lekboot 2, die nog dagelijks vaart van Rotterdam naar Schoonhoven vice versa, juist vaart geminderd om te meren. Twee matrozen staan klaar om de trossen naar de wal te werpen, als onverhoeds een paar jagers door het wolkendek breken en de Reederijboot onder vuur nemen. Kogels gieren omlaag en een aantal slaat in op het voordek, waar de conducteurs Willem de Bie en Willem Hoeyenbos, beiden uit Ameide, in de hut staan. In allerijl zoeken ze benedendeks beschutting. Willem de Bie wordt echter door rondvliegende kogels dodelijk getroffen.

Een diep-droef einde van een dag die zo veelbelovend begon.

De Pruise boot bij Achthoven gestrand

11. DE BEVRIJDING

Het is vrijdag 4 mei 1945. Die avond neemt een bonte mengeling van vreugde, voldoening, emotie en verwarring bezit van ons.

Plotseling vliegen deuren open en stromen de mensen de straat op. Snel als de wind gaat het gerucht van mond tot mond: het vaderland is vrij. Even na achten heeft 'Herrijzend Nederland' het bericht gebracht: "Duitsland heeft gecapituleerd"! Eindelijk, we kunnen het amper geloven. Zeker niet als even later de "grijsgrauwen" weer present zijn om met het geweer in de aanslag de inwoners naar binnen te jagen. Binnengekomen, horen we toch de Jaarsvelders aan de overkant nog juichen en zingen van "*Oranje boven, leve de Willemien*".

We beseften die avond extra goed dat deze oorlog meer was geweest dan 'landverovertje'. Het nazidom had geprobeerd het wezenlijke van het menselijk bestaan in zijn vernietigende wurggreep te krijgen. Die nederlaag mochten wij beleven.

Achteraf bezien is de vraag: was die nederlaag wel definitief? Zinloos geweld, het recht van de sterkste, dictatuur en discriminatie, zelfs oorlogen bleven...

De volgende morgen is onder het gelui van het stadhuislokkje de driekleur op de toren gehesen. In minder dan een uur is heel het dorp getooid met vlaggen, vol rood, wit en blauw met een zwier van oranje erboven. Met naalden, draad en restjes oranjelint dat jarenlang angstvallig is bewaard, fabriceren moeders en kinderen speldjes. Niet lang daarna stappen wij op onze fietsen, die we haastig onder de teenbasten vandaan gesjord hebben. Even later karren we onder een haag van vlaggen luid rinkelend en triomfantelijk door Ameide.

Gek, wat me nog helder voor de geest staat, zijn die blij gezichten en daartussen Russen in Duitse dienst, in hobbezakkige uniformen gestoken. Zij 'spazieren' met een gezicht of zij met dit gedoe niets te maken willen hebben. 's Middags is er een dankdienst gehouden in de stampvolle grote kerk, waarin voorgaan de hervormde dominee J.J. Poot en de gereformeerde predikant J.M. Vlijm. Onvergetelijk zijn de lofpsalmen die toen gezongen zijn, zoals "*Een net belemmerde onze schreden...*" en "*Door 's Hoogsten arm 't geweld onttoegen*". Gepreekt is er naar aanleiding van twee teksten uit de onberijmde Psalm 118.

Na deze dankdienst stroomt het kerkgebouw leeg en die avond heeft ieder die dat maar kon om acht uur de rede van koningin Wilhelmina beluisterd.

Daarna hebben de twee muziekkorpsen het stof van hun instrumenten en hun wangen bol geblazen. Heel het dorp is op de Dam getrakteerd op een

bevrijdingsconcert. Op zondagavond doet het gerucht de ronde dat de Tommy's over een kwartiertje zullen arriveren.

Dinsdag is pas echt de grote dag geworden. De Dam staat tjokvol wachtende mensen, maar voorlopig valt er geen bevrijder te bekennen. 's Middags, daar komen ze aan, onze bevrijders. Het zijn....., Belgen!

Plechtig, heel aarzelend eerst, door de tranen heen klinkt dan krachtiger het Wilhelmus, gevolgd door zwak driewerf hoerageroep.

Niet voor iedereen is het een dag van glorie en victorie. Vergeet niet dat er gezinnen waren, die tobden met een onverwerkt verlies. Evenzo ouders die in grote onzekerheid verkeren hoe het met hun 'jongens' zal zijn, sommigen ondergedoken, anderen in Duitsland of overzee. En dan is er de categorie van degenen, die "fout" waren geweest.

Prins Bernhard, de bevelhebber van de Binnenlandse Strijdkrachten, had immers de opdracht gegeven de verdachte lieden uit de Nederlandse gemeenschap te arresteren. De B.S.-ers uit ons midden, herkenbaar aan de blauwe overall, alpinopet en de oranje armband om de rechtermouw, halen mensen op, die lid van de N.S.B. zijn geweest, vriendinnen van Duitse militairen, een enkele verklikker en zwarthandelaar. Spoedig zijn ze afgevoerd naar Gorkum om in de Willemskazerne te worden opgesloten.

Na langer of korter tijd zijn ze weer in de gemeenschap teruggekeerd.

De Belgische bevrijders arriveren op de Dam

12. DE INDIË – TIJD

Op de lagere school leerden we over Borneo en Celebes. Nu heten die eilanden Kalimantan en Sulawesi. Batavia werd Djakarta en Nederlands-Indië Indonesia. De tijd waarin deze veranderingen plaats vonden, hebben wij als militairen meegemaakt. Het was in de zestiende eeuw dat de eerste handelsposten in de “gordel van smaragd” door de Nederlanders werden gesticht. Die invloed nam met de eeuwen toe en mede door de *Pax Hollandica* werd het een welvarend eilandenrijk met scholen in elk dorp en overal goede voorzieningen. Ned.-Indië werd een model-kolonie! De Japanse bezetting (1942-1945) bracht verwaarlozing en armoede. De felle nationalistes predikten ‘Azië voor de Aziaten’ en tegen het einde van de oorlog werd nog snel de *Republik Indonesia* uitgeroepen.

Ons land, pas bevrijd van de Duitse overheersing, wilde ook vrijheid voor de Indonesiërs, maar éérsst moesten orde en vrede hersteld worden. Berichten over de gruwelen van de *Bersiap* eisten snel ingrijpen. Daarna zou men toekomen aan het verlenen van politieke onafhankelijkheid, zoals reeds in december 1941 door Koningin Wilhelmina was toegezegd. Belangrijk voor iedereen was dat de plantages en de raffinaderijen op gang kwamen. Maar onder dwang van de wereldopinie werden de politionele acties voortijdig gestopt. Een groep Indonesiërs onder leiding van Soekarno wilde maar één ding: de volledige breuk met Nederland en dat direct! Intussen wachtten ze gewoon af en vermeden een oorlog met het beter bewapende Nederlandse leger. Zo moesten onze militairen na de verloren jaren van de Duitse bezetting extra jaren beschikbaar stellen voor Indië. Men maakte zich zorgen over hoe het moest na hun terugkeer in Nederland. Zou er werk zijn etcetera?

Vanuit Ameide-Tienhoven werden circa vijftig militairen verscheept. Zij keerden allen heelhuids terug. Ieder heeft het zijne beleefd. Zo zaten de infanteristen op kleine posten langs de wegen. Ze patrouilleerden en maakten jacht op benden, waardoor roof- en moordpartijen voorkomen werden. De mensen van de genie herstelden bruggen en wegen. De aan- en afvoertroepen werden vaak vanaf de berghellingen beschoten. Een van de meest riskante banen was die van veldprediker/aalmoezenier. In een open jeep door gevaarlijk gebied, alleen met chauffeur. Overal waar het leger kwam, keerde de welvaart terug. De bevolking ging weer goed gekleed en er was genoeg te eten. De geliefde wajang-voorstellingen waren er ook weer.

Onze aanwezigheid heeft per saldo nog gunstig gewerkt. Zo kon Soekarno in 1949 met een schone lei beginnen. Het land was grotendeels van benden

gezuiverd. Het toerisme bloeide snel op en buitenlands kapitaal stroomde toe. Soms leek het of de oude tijden teruggekeerd waren. De laatste jaren horen we weer van veel onvrede en rebellie. Dit volk verdient het dat de jonge staat deze moeilijkheden te boven komt.

Het is een mooi land, de mensen zijn welwillend, de dorpen zien er goed verzorgd uit. Als militair had je met de inheemsen weinig contact. De verhouding was zakelijk en vriendelijk. Honderd woorden Maleis was voldoende, wanneer je iets wilde kopen. Je kende eigenlijk alleen de djongos en de baboe. Er was eveneens weinig contact met de Nederlandse burgers daar. Die hadden het gewoon te druk met hun werk en wederopbouw.

Idyllisch was het leven van de militair niet. Soms was er een mooie zonsondergang en ook van de paarse vulkanen aan de horizon kon je genieten. De bloeiende bomen waren prachtig en 's nachts stonden de sterren helder aan de hemel. Schitterend vonden we de duizenden vlinders langs de weg. De bergen waren indrukwekkend. Maar... het was warm. Drinken uit een beek kon je fataal worden. Steeds loerde het gevaar van beschietingen. Heimwee kwam voor, vooral op de buitenposten. Het patrouilleren over de glibberige sawahdijkjes was zeer vermoeiend. Tijdens de korte verloven in de steden was er alleen maar de bioscoop. Enkelingen gingen naar de kerk om daar hun heil te zoeken. Soms waren er excursies, bijv. naar de krater van de Tangoeban Prahoe bij Bandoeng. Aan het eten was men snel gewend, veelal rijst met groenten en vruchten. Griezelig waren en bleven de kakkerlakken.

Het gevoel van kameraadschap onder de militairen is na vijftig jaar gebleven. Dat bewijst het veteranenprotest wanneer de media met foutieve berichten komen. De Indië-periode was echter - naar mijn idee - voor velen een zware tijd. Gelukkig is de waardering voor de veteranen de laatste jaren sterk toegenomen.

Het was heerlijk om, teruggekeerd in Ameide, na al die jaren mooi weer de kou en de wind aan den lijve te voelen.

Sergeant Van Toor krijgt op zondagmorgen in de Bandoengse kazerne bezoek van zijn djongos (= mannelijke bediende), diens vrouw en broer.

